

Lausunnon antaminen Pirkanmaan alueellisista hyvinvointisuunnitelmista 2026-2029

KH 30.03.2026 § 66

113/00.04.01/2026

Pirkanmaan hyvinvointialue pyytää Pirkanmaan kuntia ja Järjestöyhteistyöryhmää antamaan lausuntonsa Pirkanmaan alueellisesta hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2026–2029, Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2026-2029, Ehkäisevän päihdetyön suunnitelmasta vuosille 2026-2029 ja Väkivallan ehkäisyn toimenpideohjelmasta vuosille 2026-2029. Lausuntoa pyydetään erityisesti suunnitelmien sisällöstä ja yhteisestä toimeenpanosta.

Lisäksi Pirkanmaan hyvinvointialue pyytää lausuntoa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta, lastensuojelun järjestämissuunnitelmasta ja alueellisesta neuvolasuunnitelmasta 2026- 2029.

Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirha) hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2026 on strateginen alueellinen asiakirja, joka linjaa hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet ja niiden toimeenpanon väestötasolla. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittaa hyvinvointialueen laatimaan valtuustokausittain alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhdessä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Pirkanmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma ja sen lakisääteiset liitteet Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma (laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvetaista (908/2012), 5 §) ja Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma (laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), 5 §) päivitettiin valtuustokauden vuosille 2026-2029. Suunnitelmakokonaisuuteen on liitetty myös Pirkanmaan hyvinvointialueen väkivallan ehkäisyn toimenpideohjelma 2024-2026, joka myös päivitettiin vuosille 2026-2029.

Suunnitelmat rakentuvat alueen kuntien, kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden yhteiselle tavoitteelle edistää pirkanmaalaisten asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä.

Suunnitelmiin nostetut toimenpiteet pohjautuvat yhdessä tunnistettuihin ilmiöihin ja dataan pirkanmaalaisten hyvinvoinnista. Suunnitelmatyön käynnisti Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelu 16.5.2025. Suunnitelmien valmisteluun on osallistettu Pirhan vaikuttamis- ja luottamustoimielimet, Järjestöyhteistyöryhmä sekä Pirkanmaan kunnat. Suunnitelmien valmistelussa on huomioitu Pirhan uusi strategia.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja lastensuojelun järjestämissuunnitelman uudistamista valmisteltiin koko vuosi 2025. Työskentely aloitettiin tammikuussa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja perhekeskusverkoston maakunnallisen ohjausryhmän lähetekeskustelulla. Tällöin käytiin läpi lapsiperheiden hyvinvoinnin ja lastensuojelun tilannekuvaa yhdessä Pirkanmaan kuntien kanssa ja annettiin kunnille mahdollisuus lähteä mukaan suunnitelman valmistelutyöhön.

Alueellisen neuvolapalvelujen suunnitelman valmistelu kytkeytyi tiiviisti palvelulinjan LANUPE2035 –kehittämissuunnitelman sisältöjen valmisteluun. Näitä työstettiin tiiviisti palvelulinjan johtoryhmässä ja maakunnallisessa sote- ja sivistysjohtajien tapaamisessa. Maakunnalliset verkostot saivat suunnitelmien luonnokset kommentoitavaksi ja kommentit on huomioitu suunnitelmien laatimisessa. Suunnitelmien päätavoitteet ovat yhteisiä ja ne olivat myös Pirhan henkilöstöllä kommentoitavana syksyllä 2025.

Alueellisten hyvinvointisuunnitelmien kokonaisuus käsitellään Pirkanmaan hyvinvointialueen aluevaltuustossa 27.4.2026.

Kokousmateriaalin liitteenä ovat ehdotukset Pälkäneen kunnan lausunnoiksi. Lausuntoluonnokset on valmisteltu sivistyspalveluiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutoimijoiden yhteistyönä.

Toimivallan peruste

Hallintosääntö 19 § 17

Valmistelija

Tiina Kivinen, sivistysjohtaja
tiina.kivinen@palkane.fi, p. 040 5380031

Esitys

vs. Kunnanjohtaja Mikko Salmela

Kunnanhallitus päättää antaa lausuntonsa Pirkanmaan alueellisista hyvinvointisuunnitelmista 2026-2029 liitteen mukaisena.

Kokouskäsitely

Sivistysjohtaja Tiina Kivinen esitteli Pirkanmaan alueellisia hyvinvointisuunnitelmia 2026-2029 sekä niihin laadittuja lausuntoja.

Sivistysjohtaja Tiina Kivinen poistui kokouksesta pykälän käsittelyn ja päätöksenteon jälkeen klo 19:19.

Päätös

Hyväksyttiin esityksen mukaisesti.

Kokoustauko 19:20-19:25.

Liitteet

- 1 Lausunto1_hyte_2026_Pälkäne
- 2 Lausunto 2_lanupe 26-29_Pälkäne

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa

Pälkäneellä 02.04.2026

Johanna Säämänen
hallintosihteeri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Pälkäneen kunnan asiahallintajärjestelmässä 02.04.2026. Allekirjoituksen voi tarkistaa kirjaamosta.

Pälkäneen kunta

Ote pöytäkirjasta

Kunnanhallitus

§ 66

30.03.2026

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 66

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, Kuntalaki (410/2015) 136 §.

PÄLKÄNEEN KUNNAN LAUSUNTO SEURAAVISTA SUUNNITELMISTA:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja lastensuojelun järjestämissuunnitelma
- alueellinen neuvolasuunnitelma 2026-2029

Pälkäneen kunta kiittää Pirkanmaan hyvinvointialuetta suunnitelmien valmistelusta ja lausuntopyynnöstä sekä esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja lastensuojelun järjestämissuunnitelma sekä alueellinen neuvolasuunnitelma ovat molemmat lähes 70-sivuisia asiakirjoja, jotka sisältävät runsaasti tausta-aineistoa, perustoiminnan kuvailua sekä suunnitelman tuleville vuosille. Aineiston runsaus jossain määrin samentaa kokonaiskuva, jolloin toiminnan päämäärien ja pyrkimysten kokonaiskuva, asiayhteyksiä ja perusteita on vaikea hahmottaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja lastensuojelun järjestämissuunnitelman vahvuus on kattava tilannekuva, josta myös kunnat oman toimintansa suunnittelussa hyötyvät. Suunnitelmassa myös tunnistetaan selkeitä kehittämiskohteita. Ilahduttavaa on Pirkanmaan lapsiperheiden palveluiden tarjonnan painopisteen suuntaaminen palvelurakennemuutoksessa ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palveluiden järjestämiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja lastensuojelun järjestämissuunnitelman laatimiseen on käytetty paljon aikaa ja resurssia sekä panostettu vahvasti kuntien osallistamiseen. Suunnitelman laatimisprosessin aikana, vuonna 2025, tapahtui esi- ja perusopetuspalveluissa suuri muutos, kun oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen uudistettiin. Onko tämän uudistuksen vaikutuksia arvioitu hyvinvointialueen järjestämien palveluiden näkökulmasta?

Vaikuttavat palvelut pureutuvat ongelmien juurisyihin. Juurisyiden analysointi puuttuu suunnitelmasta. Suunnitelmassa tunnistetaan ”ilmiöitä tässä ajassa”. Ajassa olevat ja tunnistetut ilmiöt ovat jo toteutuneita kehityskulkuja. Niitä ei voi jättää palveluissa huomiotta, mutta niiden osalta kyse on reaktiivisesta korjaamisesta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa todetaan laajaan tutkimustietoon viitaten, että ”lapsuuden olosuhteilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren myöhempään hyvinvointiin.” Se on selkeä lähtökohta vaikuttavien ja oikea-aikaisten palveluiden järjestämiselle. Lapsuuden olosuhteisiin vaikuttamisen sijaan suunnitelman pitkän aikavälin tavoitteena on kuitenkin ”asiakaslähtöinen ja kustannusvaikuttava palvelurakenne.”

Keskeisenä haasteena suunnitelmassa mainitaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvu sekä riittämättömät päihdepalvelut. Ratkaisuna tähän ”selkeytetään ja monipuolistetaan mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarjontaa.”

Eikö haasteena ole lapsuuden olosuhteet, jotka aiheuttavat lapsille mielenterveys- ja päihdeongelmia myöhemmässä elämässä? Eikö selkeyttämistä kaippaa ennen kaikkea lapsuuden olosuhteiden -kokonaisuus ja keinot, joilla siihen voidaan vaikuttaa?

Omaa toimintaa loputtomasti uudelleen organisoimalla ja asioita uudelleen nimeämällä ei palvelutarve vähene.

Kuntatoimijan näkökulmasta valonvälähdyksiä suunnitelmassa ovat kaikki maininnat kuntien kanssa yhdessä tehtävästä työstä, kuten ”hoitoprosessi, jossa yhteys kuntien varhaiskasvatusten kanssa on joustavaa ja palvelee perheiden tarpeita” sekä yhdyspintatyötä tukevien verkostorakenteiden kehittäminen, esim. Move! -polut.

Kuntien näkökulmasta hyvinvointialueen henkilöstön vaihtuvuus heikentää yhdyspinnoilla tehtävää yhteistä työtä ja tiedonkulkua. Siitä syystä kaikki henkilöstön osaamiseen, motivaatioon ja pysyvyyteen kohdistuvat toimenpiteet ovat tärkeitä. Sangen huolestuttavaa on, että lasten, nuorten ja perheiden palveluiden KESKEISENÄ haasteena mainitaan ”henkilöstön hyvinvointivajeet ja vaihtuvuus sekä tietopohjan vaillinaisuus.”

Suunnitelmaan on kirjattu kaikkiaan 95 toimenpidettä. Fokus hajoaa. Painopisteitä sekä syy- ja seuraussuhteita on vaikea hahmottaa. Kasvatus- ja opetuspalveluiden näkökulmasta toiveena on, että painopisteet kohdentuisivat sellaisiin lapsen ja nuoren kehityksen kriittisiin kohtiin, joilla puutteellisina on kauaskantoisia ja monitahoisia seurauksia lapsen elämässä. Tällainen on esimerkiksi puheen ja kielen kehitys.

Lastensuojelun toimien vaikuttavuutta ja suojelutarpeen syntymekanismia tulee arvioida erittäin kriittisesti, koska suunnitelmassa oleva aineisto osoittaa sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän että sijoituksista aiheutuvien kustannusten määrän kasvua hankkeista ja interventioista huolimatta. Pitkä palveluiden luettelo ei ole tae palveluiden todellisesta vaikuttavuudesta. Pikemminkin herää huoli palvelutarjonnan pirstoutumisesta ja kapea-alaisuudesta, toimialarajojen vaikutuksesta ja asiakaskokemuksen heikkenemisestä.

Neuvolasuunnitelma ja kaikki siihen sisältyvä palvelutuotanto sisältää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ennaltaehkäisyn kannalta kaikkein oleellisimmat toiminnot, mikäli palvelutuotanto perustuu sille tutkimuksin vahvistetulle tiedolle, että lapsuuden olosuhteilla on havaittu olevan merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren myöhempään hyvinvointiin. Tämä huomioiden neuvolasuunnitelmassa tulisi olla huomattavasti painokkaampi palveluiden sisällön kehittämisorientaatio. Oikeansuuntainen tavoite on esimerkiksi neuropsykologien tarjoaman varhaisen tuen kehittäminen kuntoutuksen ohella. Tosin tämäkin mainitaan suunnitelmassa ainoastaan suosituksena.

Neuvolapalveluiden suunnitelmassa on kuntaa rohkaisevalla tavalla sanoitettu myös ymmärrystä siitä, miten kuntia kannattaa hyödyntää osana hyvinvointialueen palvelutuotantoa. Suunnitelmassa yhtenä toimenpiteenä kehitetään yhdyspintatyötä tukevia verkosto- ja yhteistyörakenteita, kuten perheliikunta, kulttuurihyvinvoinnin toimintamallit ja lähetekäytännöt. Kunta on mielellään mukana myös säännöllisesti ja monialaisesti toteutettavissa hyvinvointia ja terveyttä edistävässä viestintäkampanjoissa.

Suunnitelmien toimeenpanon ja sitä kautta vaikuttavuuden kannalta oleellisinta on, miten ne saadaan osaksi arjen työtä hyvinvointialueen palvelutuotannossa.

Asiatunnus 28515/2025

PÄLKÄNEEN KUNNAN LAUSUNTO SEURAAVISTA SUUNNITELMISTA:

- Pirkanmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2026-2029
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma
- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma
- Väkivallan ehkäisyn toimenpideohjelma

Pälkäneen kunta kiittää Pirkanmaan hyvinvointialuetta suunnitelmien valmistelusta ja lausuntopyyntöstä sekä esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yhdenmukaisuus suunnitelmien esittämistavassa ja -muodossa helpottaisi luettavuutta ja kokonaisuuksien hahmottamista. Tällä hetkellä suunnitelmat eivät ole yhteismitallisia. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma on kaikkein selkein ja konkreettisin esitystavaltaan. Taulukkoon muotoiltuna painopiste – tavoite – toimenpiteet - arviointi – yhteistyötahot ovat selkeästi ja helposti hahmotettavissa. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmassa taustamateriaali on myös selkeästi erotettu varsinaisesta toimenpideohjelmasta.

Kuntaliiton tuottamassa hyvinvointikertomus ja -suunnitelmapohjassa on omat sarakkeensa myös toimenpiteiden vastuutahoille ja tarvittaville resursseille. Alueellinen hyvinvointisuunnitelma jäməköityisi näistä kokonaisuuksista. Ilman niitä suunnitelma jää jossain määrin leijumaan vailla toimeenpanovastuuta, tekijää ja resursssia.

Lausuntopyyntössä pyydetään kommentteja erityisesti yhteisestä toimeenpanosta. Hyvinvointialue ja kunnat tekevät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä yhdessä, osana omaa palvelutuotantoaan. Hyvinvointisuunnitelmat ovat keskeinen väline konkretisoida, luoda ja vahvistaa yhteistyön rakenteita ja muotoja. Kaikissa suunnitelmissa olisi tarpeen olla ”hyvinvointityö yhdyspinnoilla”-osio kirkastamassa yhdyspintoja.

Yhteistyö vaatii edelleen opettelua ja yhteistyön sujuvien käytäntöjen luomista ja sopimista – ja erityisesti ymmärrystä niiden merkityksestä yhteiseen päämäärään pääsemiseksi. Yhteistyön kehittämiseen tähtäviä tavoitteita ja toimenpiteitä on suunnitelmissa varsin vähän. Sujuvien palveluketjujen rakentaminen ja varmistaminen olisi tärkeä yhteinen hytetyön tavoite, joka pitäisi olla suunnitelmiin kirjattuna.

Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan on ansiokkaasti ja ilahduttavasti nostettu uutena teemana luonnon hyvinvointia ja terveyttä edistävien vaikutusten huomioiminen. Ennaltaehkäisevän painotuksen ja hyte-näkökulman saaminen työotteeksi hyvinvointialueen palvelutuotantoon on sekä ratkaisevan tärkeä että kaikkein vaikein tehtävä. Lääkäreiden määräämien lääkkeiden valikoimaan tulisi saada enenevässä määrin luontoa, liikuntaa, kulttuuria ja yhdessäoloa.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat selkeät. Ne ovat riittävän laajoja, jotta niiden sisällä voidaan huomioida ja painottaa alueellisia ja kuntakohtaisia teemoja. Painopisteisiin liitetyt tavoitteet ovat kovin yleisluontoisia, mikä herättää kysymyksen niiden voimasta ohjata toimintaa. Painopisteiden ja tavoitteiden jälkeen tuleva listaus toimenpiteistä olisi hyvä yhdistää samaan kuvaan painopisteiden ja tavoitteiden kanssa, jotta kuva selkenee ja johdonmukaisuus säilyy.

Hyvinvointisuunnitelmassa esitetty toimenpidesuunnitelma sisältää enimmäkseen asioiden yleistä kuvailua, ei varsinaisia toimenpiteitä. Osiota on syytä työstää siivilöimällä varsinaiset toimenpiteet esiin ja siirtämällä kuvailevat tekstit toiseen yhteyteen.

Suuri osa ehdotetuista toimenpiteistä kohdistuu edelleen organisaatioon itseensä ja näkökulmana on toimintojen järjestämisen näkökulma, ei niinkään asukkaan/asiakkaan näkökulma. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ovat erityisen organisaatiokeskeisiä - kirjaamiskäytäntöjä, kyselyjä työryhmille ja niin edelleen. Tavoitteiden nivominen ansiokkaasti esiteltyihin ilmiöihin ja konkreettiseen asiakaspinnassa tehtävään työhön toisi suunnitelmaan konkretiaa ja järkevyyttä.

Väkivallan ehkäisyn toimenpideohjelma keskittyy nimestään huolimatta pääosin väkivallan seurauksiin ja on painotuksiltaan reaktiivinen. Väkivallan juurisyiden ja eri osa-alueiden huomioiminen olisi tärkeää. Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelma toimii tästä lähestymistavasta hyvänä mallina.

